

ÇOCUK VE ERGENLERDE YAŞAM AMACI BELİRLEME ÖLÇEĞİ (ÇEYABÖ) GELİŞTİRME VE BİR MODEL ÇALIŞMASI

Abdullah ALDEMİR¹

Yalçın DEMİR²

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, çocuk ve ergenlerde yaşam amaçlarını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bir diğer amaç ise yaşamın anlamının yaşam amaçlarını yordayıp yordamadığıdır. Araştırma, bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Çalışmada dört farklı katılımcı grubuyla çalışılmıştır. Verilerin analizinde ise, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS ve AMOS programları kullanılmıştır. Çalışmada ölçek maddelerinin faktör yükleri ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının kabul edilebilir seviyenin üzerinde olduğu, ölçeğin açıkladığı varyans miktarının %51.67 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin, özdeğeri 1'den büyük 10 faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve bu yapının uyum iyiliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna erişilmiştir. Ölçeğin ölçüt geçerliği ise Üç Boyutlu Katkı Ölçeği ile incelenmiş, sonuçlar, yaşam amaçları toplam puanlarının kendine katkı ile .49, aileye katkı ile .42 ve topluluğa katkı ile .43 ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Güvenirlilik katsayısının ölçeğin tümü için .70 düzeyinin üzerinde olduğu bulunmuştur ($\alpha = .90$). Bunlara ilave olarak oluşturulan yapısal eşitlik modelinde, anlamın varlığı ve anlam arayışı yaşam amaçlarının % 27'lik kısmını açıkladığı belirlenmiştir. Sonuçlar, Çocuk ve Ergenlerde Yaşam Amaçlarını Belirleme Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular alanyazın bağlamında tartışılmış, önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Amaçları, Amaç, Amaç Belirleme, Yaşamın Anlamı, Çocuk ve Ergenler

Araştırma Makalesi | Geliş Tarihi: 23.11. 2021 - Kabul Tarihi: 18.03.2022

Aldemir, A. & Demir, Y. (2022). "Çocuk ve Ergenlerde Yaşam Amacı Belirleme Ölçeği (ÇEYABÖ) Geliştirme ve Bir Model Çalışması". *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS)*, sayı 11, s. 146-167.

1 Psikolojik Danışman Dr., Tokat Rehberlik ve Araştırma Merkezi, E- posta: abduallah.aldemir35@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5887-1050.

2 Psikolojik Danışman, Şehit Ömer Halisdemir Rehberlik ve Araştırma Merkezi, E- posta: psdanydemir@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5110-094X.

DEVELOPING A CHILD AND ADOLESCENT LIFE GOAL DETERMINATION SCALE AND A MODEL STUDY

Abstract

The current study aimed to develop a valid and reliable scale for determining children's and adolescents' life goals. A subordinate aim was to determine if meaning in life predicted life goals. The study was conducted with four distinct samples. Exploratory and confirmatory factor analyses were performed in data analysis via IBM SPSS and AMOS[®]. Item factor loadings and corrected item-total correlations were above the acceptable level, and the variance explained was %51.67. The scale also extracted a 10-factor structure with eigenvalues more significant than 1, and this structure had good fit indices. The criterion validity was tested with the 3D Contribution Scale. The total score of life goals had a .49 correlation with a contribution to self, .42 with ga to family, and .43 with ca contribution to society. Cronbach's alpha was above .70 for the overall scale ($\alpha = .90$). In addition, a created SEM showed that the existence of meaning and search for meaning explained %27 life goals. The results indicated that the Children's and Adolescents' Life Goals Scale was reliable and valid scale valid and dependable. The results were also discussed within the literature, and suggestions were made.

Keywords: Life Goals, Goal, Goal Setting, Meaning of Life, Children and Adolescents.

Giriş

Felsefik açıdan geçmişten bu yana sorgulanan ve cevap bulunmaya çalışılan yaşamın anlamı zaman içerisinde psikoloji alanında da sorgulanmaya, cevap verilmeye çalışılmış bir kavramdır. Ancak psikoloji inceleme alanını çeşitlendirerek yaşamın anlamı yerine yaşamın anlam düzeyine, kaynağına ve amacına yönelmiştir. Psikoloji biliminin pozitif psikolojiye yönelmesi sonrası yaşamın anlamını inceleyen araştırmalar artmıştır. Bu araştırmalara bağlı olarak yaşamın anlamı bireyi hayata bağlayan bir motivasyon olarak görülmektedir (Frankl 2009). Ayrıca yaşamda anlamın var olması bireyin, yaşamına bir anlam yüklemesine yardımcı olan bir role veya bir yaşam amacına sahip olma düzeyi olarak ifade edilir (Steger, 2009).

Yaşamdaki anlam arayışı ve yaşamda anlamın var olması bir hedefin olması ile mümkün olabilmektedir (Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006). Bu nedenle yaşamın bir amacı olmadan anlamlı bir yaşamın olmayacağını düşünülmektedir

(Battista ve Almond, 1973). Kişi hayata verdiği anlam neticesinde yaşamını şekillendirir. Bu nedenle, kişi hangi şartlarda yaşadığına bakmadan hayatına ufakta olsa anlam katabiliyorsa yaşamak için bir amaç oluşturmuş olabilir (Yüksel, 2012). Anlam ve amaç birbirinden farklı kavramlardır. Amaç; elde edilmek istenen sonuç iken, anlam ise yorum ve deneyime bağlı olarak gerçekleşen olayların meydana geliş tarzında saklıdır (Göka, 2013). Bu ifadeye bağlı olarak amaç, anlama ulaşmak için gidilen yol olarak değerlendirilebilir.

Birey, hayatı süresince amaçlar gibi bir takım araç ve gerece ihtiyaç duyar. İnsanoğlunun varlığından beri var olan amaçlar, bireyin bir şey uğruna gayret göstermesi için harekete geçmesine yardımcı olmaktadır (Eryılmaz, 2012a). Bu sayede de birey kendini sağlıklı hissedebilmekte (Eryılmaz, 2010) ve arzuladığı alanda da başarılı olabilmektedir (Sheldon ve Elliot, 1999). Belirli bir amacı benimseyen kişi, daha kaliteli bir hayat sürer (Sheldon ve Elliot, 1999). Ancak insan benimsediği amaca yönelik eylemleri gerçekleştirirse mutluluğunu daha üst seviyelere taşır (Brunstein, Schultheiss ve Maeir, 1999; Tkach ve Lyubomirsky, 2006).

Amaçlar, birden fazla isimle anılmaktadır. Bu isimler; günlük amaçlar (Carver ve Scheier, 1981), bireysel amaçlar (Emmons, 1991) akademik başarı amacı (Elliot ve Church, 1997; Negru, 2008) ve uzun vadeli yaşam amacı (Eryılmaz, 2012b) şeklindedir. Alanyazın incelendiğinde öz belirleme kuramının amaçlara çokça değinmesi ile birlikte bu kavramın araştırmacılarca içsel ve dışsal amaçlar olarak ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır (Deci ve Ryan, 2000; Kasser ve Ryan, 1993, 2001). Araştırmacılara göre içsel amaçlar, bireysel gelişim, sağlık (maneviyat, itaat, güvenlik), toplum hizmeti ve sosyal ilişkiler olarak değerlendirilirken; dışsal amaçlar ise, ekonomik başarı, fiziksel çekicilik ve ünlü olma şeklinde isimlendirilmektedir (Kasser ve Ahuvia, 2002; Kasser ve Ryan, 1993, 2001). Amerika, Almanya, Hırvatistan, Rusya ve Türkiye gibi çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalarda içsel amaçların dışsal amaçlara göre bireyin pozitif yönlü gelişimini daha fazla artırdığı anlaşılmaktadır (Brdar, Rijavec ve Miljković, 2009; Kasser ve Ryan, 2001; Kim, Kasser ve Lee, 2003).

Tüm bu bilgilerden anlaşılacağı üzere, yaşamın anlamı ve amacı kavramı çokça araştırılmıştır (Bauer ve McAdams, 2004; Bundick, 2011; Kasser ve Ryan, 1993, 2001; Seligman ve Csikszentmihalyi 2000; Vansteenkiste, Simons, Lens, Soens ve Matos, 2005). Sosyal bilimlerde birçok kavramda olduğu gibi yaşamın anlamı ve amacı gibi kavramlarında araştırılabilmesi adına ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır. Hümanist ve varoluşçu araştırmacılarca ilk başlarda yaşam amacı kavramına yönelik uygun bir test bulamamış

olsalar da daha sonraki dönemlerde ölçeklerin geliştirilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. Bu konuda da ilk adımı atan araştırmacının yaşamın anlamı ile fazlaca ilgilenmiş olan Frankl'ın olduğu görülmektedir. Logoterapi ile geçmiş algıyı değiştirmeye zorlayan Frankl, ölçeklerden yararlanmanın önünü açmıştır. Bu bağlamda yaşam amaçlarını ölçen ilk testi oluşturan Frankl, bu teste Purpose In Life (PIL) adını vermiştir (Melton ve Schulenberg, 2008). Bu ölçeği ise, daha sonra Crumbaugh ve Maholick (1964) araştırmalarında kullanmış ve geliştirmiştir. Sonraki yıllarda ise, yaşam amacı konusunda farklı ölçme araçları geliştirilmiştir (Kasser ve Ryan, 1993, 1996, 2001). Kasser ve Ryan tarafından alanyazına kazandırılan Yaşam Amaçları Ölçeği de Frankl'ın ölçeği gibi başka araştırmacılarca geliştirilmiş ve kullanılmıştır (Kasser ve Ahuvia, 2002). Yaşam amaçlarıyla ilgili ölçme araçları genellikle üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir (Aydiner, 2011). Ancak az sayıda da olsa ergen bireylerle yürütülmüş olan çalışmalar da vardır (Gabrielsen, Ulleberg ve Watten, 2012; Yentir-Kanal, 2019). Ergen bireylerle yürütülen bu çalışmaların geçerlik ve güvenilirlik bakımından beklenen aralıklarda olması bu ölçme araçlarının kullanılabilirliğini arttırırken; eğitim kademesi, coğrafi bölge, (Yentir-Kanal, 2019), yaş aralığı ile faktör yükü (Gabrielsen, Ulleberg ve Watten, 2012; Yentir-Kanal, 2019) konuları bakımından daha kapsamlı ölçme araçlarını gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de araştırmacıların pozitif psikolojiye yönelmesiyle birlikte yaşamın anlamı ve amacı kavramları da daha fazla incelenmeye başlamıştır. Anne-babası boşanmış çocuk, ergenler (Demir, Çakan, Aldemir ve Demir, 2017), ergenlerde öznel iyi oluş (Eryılmaz, 2011), pozitif psikoloji bağlamında ergenler için amaç genişletme programı, gelecek kaygısı (Aygün, 2014) ve ergenlerde bağlanma stilleri (Altınsoy ve Eryılmaz, 2017) gibi kavramlar yaşam amacıyla birlikte incelenmiş araştırmalardır. Alanyazında yer alan bilgilerden de anlaşılacağı üzere çocuk ve ergenlerde yaşam amacını araştırmalar mevcuttur (Aygün, 2014; Demir, Çakan, Aldemir ve Demir, 2017; Eryılmaz, 2011; Yentir-Kanal, 2019). Ancak Türk örnekleminde ölçme araçlarının bulunmasına karşın (Yentir-Kanal, 2019) kapsamlı bir şekilde çocuk ve ergenlerin yaşam amacını nicel araştırma yoluyla ortaya koyan bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerine ulaşılarak bir araştırmanın yapılması daha genel geçer sonuçların ortaya konması açısından önemlidir. Ayrıca Türk kültüründe çok yakın bir zamanda araştırmalara konu olan yaşam amacı kavramının (İlhan, 2009) çocuk ve ergen örnekleminde (Aygün, 2014; Eryılmaz ve Aypay, 2011) günümüze çok daha yakın bir zamanda araştırmalara konu olduğu görülmektedir.

Türkiye’de çocuk ve ergenlerde yaşam amacı konusunda geliştirilmiş ve uyarlanmış ölçme araçlarının (Yentir-Kanal, 2019) ve yapılmış olan çalışmaların (Demir, Çakan, Aldemir ve Demir, 2017; Eryılmaz, 2010, 2011) sayısının sınırlı olmasının bir sonucu olarak bu araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca Türkiye’de aynı yaklaşım ve araştırmacı tarafından araştırma konusunda ilk adımların atılmış olmasına rağmen yaşamın anlamı ve amacı kavramlarının sınırlı sayıdaki çalışmada (Demirbaş-Çelik, 2016) birlikte incelenmiş olması, mevcut araştırmada bu iki kavramın model eşliğinde incelenmesini gerekli kılmıştır. Türkiye’de yaşamın anlamı ve amacı konularındaki araştırmaların artırılması ve daha objektif sonuçlara ulaşılabilmesi adına farklı örneklerde geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuk ve ergen bireylerle yaşamın anlamı ve amacı kavramlarının incelenmesi, diğer araştırmacılara daha güncel bilgiler sunacaktır. Ayrıca sonraki araştırmalara sunulacak faydalar açısından da çocuk ve ergen bireylerle yapılan araştırmaların artırılması önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, ölçek geliştirmeyi ve yapısal eşitlik modeli test etmeyi amaçladığından nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nicel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyip nesnel kuramları sınama yaklaşımıdır (Creswell, 2014). Bu değişkenler, çoğunlukla ölçme araçlarıyla ölçümlenir ve bu sayede sayısallaştırılan ham veriler, istatistiksel hesaplamalar kullanılarak incelenir (Creswell, 2014).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, ölçüt bağıntılı geçerlik ve yapısal eşitlik modeli için dört farklı çalışma grubu seçilmiştir. Çalışma gruplarının seçiminde uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacılar tarafından sağladığı kolaylıklar nedeniyle kullanılmakta ancak seçkisizlik/kazaralık içermesi ve kolay ulaşılabilir durumda olan bireylerin seçilmesi sebebiyle de bazı sınırlılıklar içermektedir (Büyüköztürk, 2012). Mevcut çalışmada da bu yöntemin sınırlılığına maruz kalınmış, cinsiyetler arasında yaklaşık %10'luk farklar oluşmuştur.

Çalışma Grubu I

Çalışmanın açıklayıcı faktör analizi, uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 491 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 222'si kadın (% 45.40), 267'si erkek (% 54.40) olduğunu belirtmiş, ancak iki katılımcı (% 0.40) cinsiyetine ilişkin bilgi vermemiştir. Katılımcıların yaşları, 9 ile 19 arasında değişmektedir ($\bar{x} = 14.26$, $SS = 2.24$). Öğrencilerin 212'si ortaokulda (% 43.18), 279'u lisede (% 56.82) öğrenim görmektedir.

Çalışma Grubu II

Çalışmanın doğrulayıcı faktör analizi, uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 304 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 173'ü kadın (% 56.90), 131'i erkek (% 43.10) olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yaşları, 9 ile 19 arasında değişmiştir ($\bar{x} = 14.45$ $SS = 2.41$). Öğrencilerin 157'si ortaokulda (% 51.65), 147'si ise lisede (% 48.36) öğrenim görmektedir.

Çalışma Grubu III

Çalışmanın ölçüt bağıntılı geçerliği uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 242 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 119'u kadın (% 49.20), 123'ü erkek (% 50.80) olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yaşları, 10 ile 19 arasında değişmiş ($\bar{x} = 14.87$ $SS = 2.32$), bununla birlikte bir katılımcı yaşını belirtmemiştir. Öğrencilerin 124'ü ortaokulda (% 50.80), 117'i ise lisede (% 48.80) öğrenim görmektedir. Bir katılımcı (% 0.40) sınıf düzeyini belirtmemiştir.

Çalışma Grubu IV

Çalışmanın yapısal eşitlik modeli, uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 727 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 420'si kadın (% 57.80), 304'ü erkek (% 41.80) olduğunu belirtmiş, ancak üç katılımcı (% 0.40) cinsiyetine ilişkin bilgi vermemiştir. Katılımcıların yaşları, 9 ile 19 arasında değişmiştir ($\bar{x} = 14.44$ $SS = 2.40$). Öğrencilerin 266'sı ortaokulda (% 36.59), 461'i ise lisede (% 63.41) öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çocuk ve Ergenlerde Yaşam Amaçları Belirleme Ölçeği'nin (ÇEYABÖ) Geliştirilme Süreci:

Öncelikle ölçülmek istenen yapı belirlenmiştir. Yapıyla ilgili madde havuzu oluşturmak için kapsamlı literatür taramaları yapılmıştır. Konu hakkında

yazılan makaleler (Deci ve Ryan, 2000; Eryılmaz, 2010; Demirbaş-Çelik ve İşmen-Gazioğlu, 2015; Negru, 2008; Nair, 2003) ve kitaplar (Steger, 2009; Brunstein, Schultheiss ve Maeir, 1999) okunmuş, ardından araştırmacılar tarafından 72 madde yazılmıştır. Maddelerin konuyu yansıtır oluşuna, açık, anlaşılır ve sade oluşuna, birden fazla anlama, yargıya ve düşünceye sahip olmayışına dikkat edilmiştir. Maddelerin beşli likert tipinde oluşturulmasının uygun olduğuna karar verilmiştir (1= Yaşamım için kesinlikle bir amaç değildir, 2= Yaşamım için bir amaç değildir, 3= Yaşamım için bir amaç olduğu konusunda kararsızım, 4= Yaşamım için bir amaçtır, 5= Yaşamım için kesinlikle bir amaçtır).

Yazılan maddelerin konuya uygunluğunu, ölçek için geçerli ve gerekli oluşunu, dil kapsamının anlaşılabilirliğini ve özgüllüğünü belirlemek için danışmanlık psikolojisi alanında dört uzmanın görüşüne/yorumuna başvurulmuştur. Uzmanların madde kapsam geçerliğine dair değerlendirmeleri için ölçek çalışmasının taslak hali hazırlanmış, uzmanlara elektronik ortamda teslim edilmiştir. Uzmanlar değerlendirmelerini tamamladıktan sonra maddelerle ilgili tüm değerlendirmeleri ve düzeltme önerileri tek tek incelenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda ölçek çalışmasının taslak formundan 6 madde konuya uygun olmadığı, 10 madde ise ölçekte yer alan diğer maddelerle benzerlik gösterdiği için çıkarılmış, 27 maddede düzeltme yapılması istenmiş ve istenen düzeltmelerin çoğunlukla anlaşılabilirliğin artırılmasına yönelik olduğu, 15 maddenin doğrudan teklif edildiği biçimde düzeltildiği, geri kalan 12 maddede ise fikir birliğine varılarak araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Ölçek çalışmasına 56 madde ile devam edilmiştir.

Yaşamın Anlamı Ölçeği (YAÖ):

YAÖ, Steger, Frazier, Oishi ve Kaler (2006) tarafından geliştirilmiş, Demirbaş-Çelik ve İşmen-Gazioğlu (2015) tarafından uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasına 350 lise öğrencisi katılmıştır. YAÖ, açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre iki boyutlu bir yapı göstermiş, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği katsayıları [χ^2 (34, n = 338) = 136, p < .01, GFI = .93, CFI = .95, SRMR = .06, RMSEA = .09] biçiminde bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı anlamın varlığı için .79, anlam arayışı alt boyutu içinse .84 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca test-tekrar test sonuçlarına göre, anlamın varlığı boyutu için .82, anlam arayışı boyutu için .80 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayıları, anlamın varlığı için .75, anlam arayışı için .84 olarak bulunmuştur.

Üç Boyutlu Katkı Ölçeği (ÜBKÖ):

ÜBKÖ, Truskauskaitė-Kunevičienė ve Kaniušonytė (2018) tarafından geliştirilmiş, Aldemir ve Balcı-Çelik (2020) tarafından uyarlanmıştır. Toplamda 15 maddeden ve üç alt boyuttan oluşan bu ölçekte, bireyin kendisine, ailesine ve içinde bulunduğu topluluğa sunduğu katkıları ölçülmektedir. Uyarlama çalışmasına 207 lise öğrencisi katılmıştır. ÜBKÖ'nün, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği katsayıları [$\chi^2=164.57$, $p<.000$, $\chi^2/df=1.96$, $GFI=.90$, $AGFI=.86$, $IFI=.93$, $RMR=.07$, $RMSEA=.07$] şeklinde bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı kendine katkı için .75, aileye katkı için .85 ve topluma katkı için .73 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte ÜBKÖ'nün test-tekrar test güvenirliliği .83 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı .73 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu (KBF):

Çalışmada kullanılan kişisel bilgi formu, katılımcıların çeşitli değişkenlere göre durumlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu form yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyi sorularını içermiştir.

Verilerin Analizi

Ölçeğin geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiş, açımlayıcı faktör analizinde eğik döndürme tekniği kullanılmış, doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modelinde modifikasyon önerileri dikkate alınmış, düzeltmeler yapılmıştır. Ölçek maddelerinin 10 faktörlü yapısının doğrulanabilmesi amacıyla t değerlerinin anlamlı olmasına ve oluşturulan modelin uyum iyiliği katsayılarının en az kabul edilebilir düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ölçüt geçerliği, Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Güvenirlik, Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. Tüm geçerlik ve güvenirlilik analizleri, SPSS 16.0 ve AMOS 22.0 paket programlarıyla yapılmıştır.

Etik Kurul Onayı

Mevcut araştırma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğü'nden 19.03.2021 tarihinde 06 oturum numaralı ve 01-14 karar sayılı etik kurul raporu alınmıştır.

Bulgular

Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliği, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiştir. Faktör yapısını belirlemek için Promax eğik döndürme tekniği kullanılarak analiz yapılmıştır. Faktör analizinin yorumlanabilir olduğuna, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett's küresellik testi sonuçlarına bakılarak karar verilmiştir. Elde edilen bulguların çok değişkenli normal dağılımdan meydana gelip gelmediği, Bartlett's küresellik testi ile ölçümlenmiştir. Ölçeği meydana getiren maddelerin tespitinde, faktör yükünün .30 ve yukarıda olması, tek faktör altında toplanması, binişik madde olmaması (aradaki farkın .10'dan az olmaması), ayrıca bir faktörün en az üç maddeden oluşması, düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısının .20'nin üzerinde olması göz önünde bulundurulmuştur (Şencan, 2005).

Açımlayıcı Faktör Analizi

Maddeler arasındaki gruplaşmaları (faktör) incelemek için açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk analizde, KMO değeri .88 tespit edilmiştir. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmektedir (Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008). Tavşancıl'a (2010) göre KMO değeri, 1'e yaklaştıkça mükemmel olarak kabul edilmekte, .50'nin altında ise kabul edilemez olarak değerlendirilmektedir (.90'lar mükemmel, .80'ler çok iyi, .70'ler ile .60'lar vasat, .50'ler kötü). Bu çalışmada KMO değeri iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Bartlett's küresellik testi sonucunun ise $1.006E4$ ($p < .001$) olduğu anlaşılmıştır. Bartlett's küresellik testi değerinin anlamlılığı, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldikleri hipotezini destekler niteliktedir.

Verilerin gerek örneklem yeterliliği gerekse de normal dağılımdan geldiklerinin desteklenmesinin ardından yapılan ilk açımlayıcı faktör analizinde, faktör sayısına herhangi bir sınırlama getirilmemiş ve özdeğeri 1'den büyük 13 faktör belirlenmiştir. Bu 13 faktörün açıklanan toplam varyans miktarı, % 59.34'tür. Bu işlemin hemen akabinde promax eğik döndürme tekniği ($Kappa=4$) kullanılarak maddelerin faktörlere dağılımına bakılmış ve bazı maddelerin birden fazla faktörde yüksek değer ($> .30$) verdiği gözlemlenmiştir. Bu duruma uygun maddelerde, yük farkının miktarı incelenmiş ve farkı .10'dan daha düşük olan maddeler, binişik madde olduğu gerekçesiyle elenmiştir (Büyüköztürk, 2012). Bu aşamada sırasıyla 10 madde ölçekten çıkarılarak analiz yeniden yapılmıştır.

Yenilenen analize göre ölçek maddelerinin, özdeğeri 1'den büyük 10 faktör altında toplandığı ve tüm maddelerin toplandıkları faktörde kabul edilebilir yük değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir (en düşük madde yük değeri .39; en yüksek madde yük değeri .98). Ayrıca birden fazla faktörde yüksek değer veren bir madde bulunmadığı da tespit edilmiştir. Tekrarlanan faktör analizi sonucuna göre faktörlerin özdeğerleri, 1.34 ile 18.37 arasında değişmiştir. Oluşan 10 faktör yapısının açıklanan toplam varyans miktarı ise % 51.67'dir. Faktör analizi sonucunda açıklanan varyans oranları ne kadar yüksek olursa, ölçeğin faktör yapısı da o kadar güçlü olmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Sosyal bilimlerde çokyüksek varyans oranlarına ulaşmak mümkün olmamakla birlikte, % 40 ile % 60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2010). Sonuçlar doğrultusunda, ölçeğin açıkladığı toplam varyans miktarının yeterli olduğu ifade edilebilir.

Ölçeğin birinci faktörüne ait özdeğerin (18.37), onuncu faktörüne ait özdeğerden (1.34) yaklaşık 14 kat yüksek olduğu gözlenmiştir. Hem birinci faktörün tek başına açıkladığı varyansın yüksekliği, hem de faktörlerin özdeğerleri arasında gözlenen farklılık, ölçeğin bir bütün olarak genel bir faktöre sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifadeyle, ölçeğin tek faktörlü 10 bileşenli bir yapıya sahip olduğu da söylenebilir.

Tablo 1'de maddelerin faktör yüklerine, düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarına ve madde ayırt ediciliklerine bakıldığında, ölçeğin 10 faktörlü bir yapıya ve maddelerin tamamının kabul edilebilir faktör yük değerini taşıdığı (en düşük madde yük değeri .39, en yüksek madde yük değeri .98) ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının .23 ile .56 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilave olarak birden fazla faktörde yüksek değer veren bir madde bulunamamıştır.

Tablo 1. Maddelerin Faktör Yükleri, Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları ve Madde Ayırt Edicilikleri

Alt Faktör (Açıklanan Toplam Varyans)	Madde Numarası	Madde Faktör Yüğü	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Ayırt Edicilięi*
Sosyal Tanınırlık (% 18.37)	m32	.56	.49	.000
	m33	.40	.47	.000
	m34	.64	.44	.000
	m35	.74	.56	.000
	m36	.89	.49	.000
	m37	.73	.52	.000
	m38	.81	.50	.000
	m39	.44	.47	.000
Sahip Olma (% 11.44)	m4	.39	.43	.000
	m9	.83	.46	.000
	m10	.94	.50	.000
	m11	.78	.48	.000
	m12	.76	.45	.000
Toplumsal Katkı (% 4.81)	m27	.72	.35	.000
	m28	.71	.34	.000
	m29	.46	.30	.000
	m30	.73	.33	.000
	m31	.58	.33	.000
	m23	.69	.43	.000
Fiziksel Sağlık (% 3.94)	m24	.71	.35	.000
	m25	.87	.36	.000
	m26	.70	.37	.000

	m13	.43	.34	.000
Başkalarıyla İlişkiler (% 3.04)	m14	.81	.45	.000
	m15	.54	.36	.000
	m16	.58	.36	.000
	m17	.56	.42	.000
Keşif ve Eğlence (% 2.84)	m43	.78	.47	.000
	m44	.93	.48	.000
	m45	.56	.51	.000
	m46	.49	.40	.000
Kendini Kabul (% 2.51)	m19	.58	.37	.000
	m20	.44	.27	.000
	m21	.98	.33	.000
	m22	.59	.36	.000
Akademi ve Kariyer (% 1.84)	m1	.45	.33	.000
	m2	.60	.35	.000
	m3	.66	.33	.000
	m18	.68	.34	.000
Maneviyat (% 1.54)	m40	.88	.26	.000
	m41	.86	.32	.000
	m42	.45	.27	.000
	m5	.65	.23	.000
Aile (% 1.34)	m6	.69	.26	.000
	m7	.51	.33	.000
	m8	.43	.28	.000

* $p < .05$, $n = 266$ (% 27'lik alt ve üst grup toplamı için)

Doğrulatoryı Faktör Analizi

Ölçek yapısının doğrulanmasında katılımcı sayısı önemlidir. Alanyazında likert tipi ölçme araçlarının geliştirilmesinde, madde sayısının en az 5 veya 10 katı kadar katılımcının olması gerektiği bildirilmiştir (Tavşancıl, 2010). Bu maksatla katılımcı sayısının, madde sayısının en az 5 katı olmasına dikkat edilmiştir. Doğrulatoryı faktör analizi (DFA) sonucuna göre, gizil değişkenler 10 faktörlü bir yapı altında doğrulanmış, t değerleri anlamlı bulunmuş ($p < .05$), modelin kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği katsayılarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Uyum iyiliği indekslerinin değerlendirilmesinde $\chi^2/sd \leq 4-5$, $CFI \leq .95$, $IFI \leq .95$, $RMSEA \leq .10$, $SRMR \leq .08$, $RMR \leq .08$, $PNFI \leq .95$ ve $PGFI \leq .95$ kriterleri kullanılmıştır (Baumgartner ve Homburg, 1996; Bentler, 1980; Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). Belirlenen kriterlere bağlı olarak DFA sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Modeline Ait Uyum İyiliği Katsayıları

Uyum İndeksleri ¹	Sonuç	Yorum
χ^2/sd	1.68*	Mükemmel Uyum
CFI	.91	Kabul Edilebilir
IFI	.91	Kabul Edilebilir
RMSEA	.05	Kabul Edilebilir
SRMR	.07	Kabul Edilebilir
RMR	.07	Kabul Edilebilir
PNFI	.72	Kabul Edilebilir
PGFI	.71	Kabul Edilebilir

* $\chi^2=1579.10$, $sd=941$, $p < .001$

Ölçüt Bağıntılı Geçerliğe İlişkin Bulgular

Ölçeğe ilişkin ölçüt bağıntılı geçerliği belirlemek için Üç Boyutlu Katkı Ölçeği'nin üç alt faktöründen (*kendine katkı*, *aileye katkı*, *topluma katkı*) yararlanılmış, Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3. Pearson Korelasyon Analizi Ölçüt Bağıntılı Geçerlik

	ÇEYABÖ- Toplam	Kendine Katkı	Aileye Katkı	Topluluğa Katkı
ÇEYABÖ-Toplam	1			
Kendine Katkı	.49**	1		
Aileye Katkı	.42**	.48**	1	
Topluluğa Katkı	.43**	.44**	.49**	1

** $p < .01$

Tablo 3'te, ölçüt bağıntılı geçerliği belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği, katkının üç faktörüyle incelenmiştir. ÇEYABÖ ile kendine katkı arasında .49, aileye katkı arasında .42 ve topluluğa katkı arasında .43 ($p < .01$) düzeyinde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu sonucuna erişilmiştir.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

Güvenirlık, ölçek sonucunun ölçülmek istenen yapıyı doğru biçimde açığa çıkarması, ölçeğin farklı yer, zaman dilimi ve çalışma gruplarında uygulaması gerçekleştirildiğinde birbirine yakın sonuçlar vermesi olarak tanımlanmaktadır (Şencan, 2005). Güvenirlikle ilgili bir ölçüt olan iç tutarlılık, ölçekteki bütün maddelerin aynı özelliği ölçtüğü varsayımına dayanmaktadır (Tavşancıl, 2010). Likert tipi ölçeklerde, iç tutarlılığı tespit etmek için madde çözümlenmeleri gerçekleştirilmekte ve Cronbach's Alfa katsayısı elde edilmektedir (Özdamar, 1999). Genel kabul, bu katsayının en az .70 olması gerektiği yönündedir (Kılıç, 2016; Özdamar, 1999). Ölçeğin tümüne yönelik iç tutarlılık, Cronbach's Alfa katsayısıyla hesaplanmış ve ölçeğin tümüne yönelik Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısının .90 olduğu sonucuna erişilmiştir.

Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Bulgular

Oluşturulan yapısal eşitlik modelinde, anlamın varlığı ve anlam arayışı alt faktörlerinin yaşam amaçları toplam puanlarının ne kadarlık kısmını açıkladığı incelenmiş; sonuçlar, oluşturulan yapısal eşitlik modelinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu ve anlamın varlığı ve anlam arayışı alt faktörlerinin yaşam

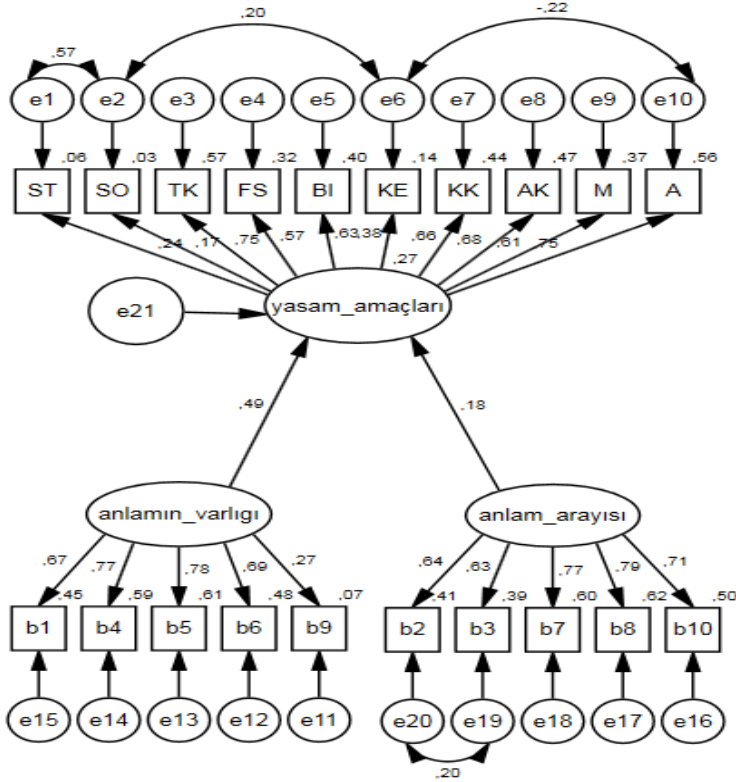
amaçları toplam puanlarının % 27'lik kısmını açıkladığını göstermiştir.

Tablo 4. Yapısal Eşitlik Modeline Ait Uyum İyiliği Katsayıları

Uyum İndeksleri ¹	Mükemmel Uyum Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütleri	Sonuç	Yorum
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$3 \leq \chi^2/sd \leq 4-5$	4.65*	Kabul Edilebilir
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .10$.07	Kabul Edilebilir
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .08$.08	Kabul Edilebilir
PNFI	$.95 \leq PNFI \leq 1.00$	$.50 \leq PNFI \leq .95$.74	Kabul Edilebilir
PGFI	$.95 \leq PGFI \leq 1.00$	$.50 \leq PGFI \leq .95$.71	Kabul Edilebilir

* $\chi^2=762.8, sd=164, p<.001$

¹Baumgartner ve Homburg, 1996; Bentler, 1980; Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Modeli

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, ölçek geliştirme süreciyle ilgili alanyazının takip edilmesine özen gösterilmiş, geçerlik çalışmaları için kapsam ve yapı geçerliğinden; güvenilirlik çalışmaları için de Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısından yararlanılmıştır. Kapsam geçerliği bağlamında yapıyla ilgili maddeler yazılmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapı geçerliği bağlamında, açımlayıcı faktör analizi (n= 491) gerçekleştirilmiş, ölçeğin 10 faktörlü bir yapıdan oluştuğu, faktörlerin açıkladığı toplam varyans miktarının (% 51.67) sosyal bilimlerde kabul edilen seviyede olduğu belirlenmiştir (Tavşancıl, 2010). Ölçeğe ait madde faktör yüklerinin (.39 ile .98 arasında) ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının (.23 ile .56 arasında) alanyazında belirtilen düzeyin üzerinde olduğu sonucuna erişilmiştir (Şencan, 2005). Ayrıca elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin 10 faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analiziyle (n= 304) doğrulanmıştır ($\chi^2/sd=1.68$, CFI= .91, IFI= .91, RMSEA= .05, RMR= .07, SRMR= .07). Doğrulayıcı faktör analizinde de bulguların uyum iyiliğini karşıladığı görülmektedir (Baumgartner ve Homburg, 1996; Bentler, 1980; Bentler ve Bonett, 1980; Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Marsh, Hau, Artelt, Baumert ve Peschar, 2006). Ölçeğin ölçüt geçerliği ise (n= 242) ise Üç Boyutlu Katkı Ölçeği ile incelenmiş, sonuçlar, yaşam amaçları toplam puanlarının kendine katkı ile .49, aileye katkı ile .42 ve topluluğa katkı ile .43 ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Güvenirlik bağlamında, ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 (n= 491) olarak hesaplanmıştır. Alanyazında ölçme araçlarının güvenilirlik katsayılarıyla ilgili önerilen kriterler açısından bakıldığında mevcut ölçme aracının istenen düzeyde güvenilirlik değerlerine sahip olduğu görülmektedir (Kline, 2000). Mevcut araştırmada geliştirilen ölçme aracının daha alt yaş grupların yaşam amaçlarını ölçtüğü ortaya konmuştur. Ayrıca ölçme aracının 10 faktörlü yapıya sahip olması çocuk ve ergen bireylere yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların kapsamlı bir şekilde yapılabilmesi açısından önemli görülmektedir. Bunlara ek olarak mevcut çalışmada geliştirilen ölçme aracı için Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinden katılımcılara ulaşılmış bu sayede de daha kapsamlı bir çalışma ortaya konmuştur.

ÇEYABÖ, 46 maddeden ve 10 faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler, *Sosyal Tanınırlık, Sahip Olma, Toplumsal Katkı, Fiziksel Sağlık, Başkalarıyla İlişkiler, Keşif ve Eğlence, Kendini Kabul, Akademi ve Kariyer, Maneviyat, Aile* biçiminde isimlendirilmiştir. ÇEYABÖ'nün maddeleri "1= Yaşamım için kesinlikle bir amaç değildir" ile "5= Yaşamım için kesinlikle bir amaçtır" aralığında puanlanmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin her bir faktöründen ve tümünden toplam puan alınabilmektedir. Tüm faktörlerde

puanların artması, ilgili özelliğin artması biçiminde yorumlanmaktadır. Bu bağlamda mevcut çalışma, çocuk ve ergenlerde yaşam amaçları belirlemeyi ne derece betimlediğini 10 faktörlü yapısıyla değerlendirmektedir.

Mevcut çalışmada ölçme aracının geliştirilmesine ek olarak oluşturulan yapısal eşitlik modeliyle, anlamın varlığı ve anlam arayışı alt faktörlerinin yaşam amaçları toplam puanlarının % 27'lik kısmını açıkladığı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde yaşam amacı ve yaşamın anlamı konularının birlikte ele alındığı görülmektedir (Altıparmak, 2019; Bundick, 2011; Demirbaş-Çelik, 2016; Tanrıverdi ve Ulu, 2018). Demirbaş-Çelik (2016), üniversite öğrencilerinde yaşamda anlam ve yaşam amacı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulgulamıştır. Aynı çalışmada araştırmacı anlam arayışı ile yaşam amacı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bundick (2011) ise, yaşamın amacı üzerinde düşünen üniversite öğrencilerinin yaşamın anlamıyla orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğunu raporlamıştır. Benzer şekilde Altıparmak (2019) yaşamda anlam ve amacın anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Aynı çalışmada araştırmacı yaşamda anlam ve iyi oluş ile yaşamda amaç arasındaki ilişkide öz duyarlılığın kısmi aracı rolünün bulunduğunu raporlamıştır. Tanrıverdi ve Ulu (2018) yaşamın amacında en yüksek ortalamaya yaşamın anlamının sahip olduğunu bulgulamıştır. Bununla birlikte bilimsel çalışmaların yanı sıra alanyazında yaşamın amacı ile anlamı arasında teorik bağ olduğunu açıklayan görüşlerde mevcuttur (Battista ve Almond, 1973; Steger, Frazier, Oishi ve Kaler, 2006). Buradan hareketle mevcut araştırma bulgularının gerek bilimsel araştırma sonuçları gerekse teorik bağ konularında alanyazında yer alan sonuçlarla örtüştüğü söylenebilir.

Sonuç olarak gerçekleştirilen analizlerden hareketle ölçeğin, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir. Ayrıca mevcut çalışmada yaşamın anlamı ve amacı arasındaki teorik bağ ortaya konmuş ve alanyazında yer alan araştırmalarla desteklenmiştir. Bunlarla birlikte mevcut çalışma araştırma grupları ve yöntem bakımından bir takım sınırlılıklara sahiptir. Mevcut çalışmada alt yaş olarak dokuz yaş belirlenmiştir. Özellikle çocukların yaşam amaçlarının daha kapsamlı bir şekilde ortaya konabilmesi için farklı bilimsel çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca geliştirilen ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlikteki sınırlılıkları dikkate alındığında, ölçeğin genellenebilir olduğunu iddia etmek doğru olmayacaktır. Bu sebeple ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin farklı veya daha büyük çalışma grupları ile incelenmesi tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada ölçme aracının yapı geçerliği, ölçüt geçerliği ve bazı güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçme aracının

kararlı ölçümler yapıp yapmadığı, COVID-19 sebebiyle sınıanamamıştır. Bu nedenle mevcut ölçme aracının kararlı ölçümler yapıp yapmadığının ortaya konması ve bu kapsamda çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Kaynakça

Aldemir, A. ve Çelik, S. B. (2020). Üç Boyutlu Katkı Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 539-548.

Altınsoy, F. ve Eryılmaz, A. (2017). School belonging in adolescence: Relationships with life goals and attachment patterns. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(4), 1038-1051.

Altıparmak, D. (2019). **Öğretmenlerin yaşam amacı ve anlamı düzeyleri ve iyi oluşları arasındaki ilişkide öz-duyarlık değişkeninin aracı rolü** [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz yeterlik yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Sakarya Üniversitesi.

Aygün, M. (2014). *Öğrencilerin yaşam amaçlarıyla gelecek kaygısı arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Battista, J. ve Almond, R. (1973). The development of meaning in life. *Psychiatry*, 36(4), 409-427.

Bauer, J. J. ve McAdams, D. P. (2004). Growth goals, maturity, and well being. *Developmental Psychology*, 40(1), 114-127.

Baumgartner, H. ve Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.

Bentler, P.M. (1980). Multivariate analysis with latent variables: Causal modeling. *Annual Review of Psychology*, 31, 419-456.

Bentler, P.M. ve Bonett, D.G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588-606.

Brdar, I., Rijavec, M. ve Miljković, D. (2009). Life goals and well being: Are extrinsic aspirations always detrimental to well being?. *Psihologijske Teme*, 18(2), 317-334.

Browne, M.W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. İçinde: Bollen, K.A. ve Long, J.S. (Ed.), *Testing structural equation models* (s. 136-162). Beverly Hills, CA: Sage.

Brunstein, J. C., Schultheiss, O. C. ve Maier, G. W. (1999). The pursuit of personal goals. R. M. Lerner ve J. Brandtstadter (Editörler), *Action and self development* içinde (s. 169-196). Sage Publications, Inc.

Bundick, M. J. (2011). The benefits of reflecting on and discussing purpose in life in emerging adulthood. *New Directions for Youth Development*, 2011(132), 89-103.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. baskı). Pegem Akademi.

Carver, C. S. ve Scheier, M. F. (1981). *Attention and selfregulation: A control theory approach to human behavior*. Springer Verlag New York Inc.

Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir ve diğerleri, çev.). Eğiten Kitap.

Crumbaugh, J. C. ve Maholick, L. T. (1964). An experimental study in existentialism: The psychometric approach to Frankl's concept of noogenic neurosis. *Journal of Clinical Psychology*, 20(2), 200-207.

Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of goal pursuits: Human needs and the self determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

Demir, Y., Çakan, O., Aldemir, A. ve Demir, A. E. (2017). Anne-Babası boşanmış çocuk ve ergenlerde yaşam amaçları. 2. *Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi*, B.155. 281-282.

Demirbaş Çelik, N. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaşamda anlam ve yaşam amaçları arasındaki ilişki. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6(1), 133-141, DOI: 10.13114/MJH.2016119294.

Demirbaş-Çelik, N. ve İşmen-Gazioğlu, E. (2015). Yaşamda anlam ölçeği lise formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirliği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 42-60.

Elliot, A. J. ve Church, M. A. (1997). A hierarchical model of approach and

avoidance achievement motivation. *Journal of Educational Psychology*, 72, 218–232.

Emmons, R. A. (1991). Personal strivings, daily life events, and psychological and physical well being. *Journal of Personality*, 59(3), 453-472.

Eryılmaz, A. (2010). Yeniden gözden geçirme: Pozitif psikoterapi ve gelişimsel rehberlik bağlamında ergenler için amaçları genişletme programı. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 11(5), 53-66.

Eryılmaz, A. (2011). İhtiyaç doyumu ve yaşam amaçları belirleme: Lise öğrenimi gören ergenler için bir öznel iyi oluş modeli. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1747-1764.

Eryılmaz, A. (2012a). Amaçlar: Ruh ve beden sağlığını korumanın önemli bir aracı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 428-448.

Eryılmaz, A. (2012b). Pozitif psikoterapi bağlamında yaşam amaçları belirleme ölçeğinin üniversite öğrencileri üzerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 15, 166-174.

Eryılmaz, A. ve Aypay, A. (2011). Lise öğrencilerinde derse katılmaya motive olma ile yaşam amaçları belirleme arasındaki ilişkiler. *Journal of Kırşehir Education Faculty*, 12(3), 149-158.

Frankl, V. E. (2009). *İnsanın anlam arayışı*. (S. Budak, Çev.) Okuyan Us Yayınları.

Gabrielsen, L. E., Ulleberg, P. ve Watten, R. G. (2012). The Adolescent Life Goal Profile Scale: Development of a new scale for measurements of life goals among young people. *Journal of Happiness Studies*, 13(6), 1053-1072.

Göka, E. (2013). *Hayatın Anlamı Var Mı?* Timaş Yayınları.

Hu, L. ve Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.

İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: Yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri.

Karagöz, Y. ve Kösterelioğlu, İ. (2008). İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 81-97.

Kasser, T. ve Ahuvia, A. (2002). Materialistic values and well being in business students. *European Journal of Social Psychology*, 32(1), 137-146.

Kasser, T. ve Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(2), 410-422.

Kasser, T. ve Ryan, R. M. (1996). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(3), 280-287.

Kasser, T. ve Ryan, R. M. (2001). Be careful what you wish for: optimal functioning and the relative attainment of intrinsic and extrinsic goals. In P. Schmuck & K. M. Sheldon (Eds.), *Life goals and wellbeing: Towards a positive psychology of human striving* (pp. 116–131). Goettingen, Germany: Hogrefe & Huber.

Kim, Y., Kasser, T. ve Lee, H. (2003). Self concept, aspirations, and well being in South Korea and the United States. *The Journal of Social Psychology*, 143(3), 277-290.

Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.

Kline, P. (2000). *The handbook of psychological testing*. Routledge.

Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press.

Marsh, H.W., Hau, K.T., Artelt, C., Baumert, J. ve Peschar, J.L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: Cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360.

Melton, A.M.A., Schulenberg, S.E. (2008). On The Measurement Of Meaning: Logotherapy's Empirical Contributions to Humanistic Psychology. *The Humanistic Psychologist*, 36, 31–44.

Nair, K.P.S. (2003). Life goals: the concept and its relevance to rehabilitation. *Clinical Rehabilitation*, 17, 192-202.

Negru, O. (2008). Personal goals: Structures and processes in adult development. *Cognitie, Creier, Comportament/Cognition, Brain, Behavior*, 12(3), 265-283.

- Özdamar, K. (1999). *Paket programları ile istatistiksel veri analizi*. Kaan Kitabevi.
- Seligman, M. E. P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Sheldon, K. M. ve Elliot, A. J. (1999). Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well being: The self concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 482-497.
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S. ve Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80-93.
- Steger, M. F. (2009). Meaning in life. In S. J. Lopez (Ed.), *Oxford handbook of positive psychology* (2nd ed., pp. 679-687). Oxford, Oxford University Press.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tanrıverdi, A. ve Ulu, M. (2018). Lise öğrencilerinde hayatın anlam ve amacı ile değer yönelimleri arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 18(2), 1198-1234.
- Tkach, C. ve Lyubomirsky, S. (2006). How do people pursue happiness?: Relating personality, happiness increasing strategies, and well being. *Journal of Happiness Studies*, 7(2), 183-225.
- Truskauskaitė-Kunevičienė, I. ve Kaniušonytė, G. (2018). The three-dimensional contribution scale (3DCON): Development and psychometric evaluation. *Current Psychology*, 1-10.
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Soenens, B. ve Matos, L. (2005). Examining the motivational impact of intrinsic versus extrinsic goal framing and autonomy supportive versus internally controlling communication style on early adolescents' academic achievement. *Child Development*, 76(2), 483-501.
- Yentir-Kanal, F. (2019). *Ergenler için yaşam amaçları ölçeği geliştirme çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Yüksel, R. (2012). Genç Yetişkinlerde Yaşamın Anlamı. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(2), 69-83.